

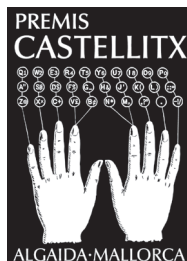
Josep Maria Ponte i Blanes

Argos

*Accèssit de Narració Curta
Certamen Literari de Castellitx*

ALGAIDA, 2000

Col·lecció Binària · Premis Castellitx · PC2000-N-A-0161-0131

© del text: Josep Maria Ponte i Blanes

© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2019

Publicat per primera vegada a *Certamen Literari de Castellitx 2000. Obres primeres: Poesia, Narració Curta i Glosat*. Algaida: Ajuntament d'Algaida, 2001. (Plaquetes d'Història i Cultura; 10/11)

Coberta, maquetació i disseny de la col·lecció: Bartomeu Salas Mascaró

Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida

C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)

Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79

ajuntament@ajalgaida.net

premiscastellitx@ajalgaida.net

biblioteca@ajalgaida.net

www.ajalgaida.net

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Josep Maria Ponte i Blanes

Argos

*Accèssit de Narració Curta
Certamen Literari de Castellitx*

ALGAIDA, 2000

La narració *Argos*, de Josep Maria Ponte i Blanes fou guardonada amb la Rosa d'Or de la Pau al XXIV Concurs de Narració Curta del Certamen Literari de Castellitx 2000. En foren jurats, Llorenç Antich Trobat, Pere Fullana Puigserver, Gabriel Janer Manila i Pere Mulet Cerdà.

Argos

A l'Agustí Bartra

—DISSABTE, ONZE DE JULIOL DE 1987, emissió de TV3, Telenotícies vespre: «...s'ha produït un incendi forestal als termes de Manacor i de Felanitx... tot i que ha estat promptament dominat, el nombre d'hectàrees cremades és de...»

Entre el barreig de la informació quotidiana, la notícia d'un foc al bosc, que malauradament sovinteja, amb prou feines pren relleu, però aquesta vegada ha servit per disparar uns ressorts adormits a la meva memòria. Amb això ocorre com en aquelles rengleres de fitxes de dòmino, que una fa caure l'altra, i aquesta a la següent, i a la de més enllà... talment passa amb els records. Cal saber que...

S'esqueia el principi de l'estiu de 1983. Aleshores, jo formava part, com tants d'altres, d'aquella mena de classe social que hom deia *l'atur* i vet ací que per una coincidència de circumstàncies, ajudades pels oficis d'uns bons amics, vaig tenir l'oportunitat d'una feina a Mallorca. Potser, d'antuvi la cosa podia no semblar massa abellidora, i qui sap si algú ja l'havia refusada, però m'hi vaig agafar ull clucs. Ves per on doncs, que una nit em trobava embarcat rumb a la gran de les Balears; no hi havia tornat després d'una anada de Setmana Santa, i ja en feia quaranta anys. Havia triat el vaixell, i no pas l'avió, òbviament per prosaiques qüestions de ta-

rifes; tanmateix, els entesos recomanaven que, per gaudir de l'arribada a Palma, era millor de fer-ho per mar. I això és ben bé veritat.

A hores d'ara, una descripció hi fóra del tot sobrera; se n'han fet tantes i tantes que l'assortiment d'adjectius, comparances i superlatius resta exhaurit gairebé. El que sí diré, però, és que més enllà dels primers plans de la Catedral i de s'Almudaina, en els llunyans contorns blavosos del Llevant, jo m'esforçava a destriar la silueta del puig de Randa, que era la meua destinació; allà m'esperava la comesa, fer-me càrrec de la ràdio d'ICONA dalt del cim.

Les successives etapes del desembarcament, la presentació a *Jefatura* i el trasllat amb cotxe, tan expedit que tenia aparences de rapte, tot fou enllestit i, a mig dia, ja hi era, havia pres possessió del lloc i em disposava a romandre-hi tot l'estiu, com un barreig de simbòlic guardià de far i de navegant solitari de terra ferma.

*** **

El meu domini s'extenia entre dos pols, que no distaven gaire més de dos-cents metres l'un de l'altre: la meua cel·la i la *caseta* de la ràdio, citats en ordre invers al nombre d'hores que m'hi passava. Ací, la paraula cel·la no té pas cap connotació monàstica perquè jo només era un llogater dels frares del Santuari de la Mare de Déu de Cura, i l'allotjament era més aviat com un apartament complet, fins i tot amb el luxe, gairebé imprescindible de la nevera. De nits, en guaitar per la finestra, veia al lluny la lluminària de les diversions de s'Arenal; si baixava un xic l'esguard, a tocar mateix hi trobava el cementiri del convent. Quin tema de reflexió, oi?

L'altre pol era fora del recinte del Santuari i consistia en una vil·la o pavelló aïllat, tot i que era ran de la carretera del Santuari. L'edifici era compost d'una mena de semi-soterrani i un pis entresol. Dalt del terrat hi havia una cambra, amb pretensions d'àtic: aquella era la *seu* d'ICONA. Al defora s'hi alçava una esvelta antena, d'aquelles que semblen una canya de pescar, i al dedins s'hi arrengheraven bateries, condensadors, i damunt d'una taula tronada —potser relíquia d'algun despatx oficial— hi havia els aparells transmissors-receptors. Un parell de cadires de braços,

tan venerables com la taula, completaven la instal·lació. Allà em caldria passar-hi hores i més hores al llarg de la temporada, compensada però per la visió panoràmica a través de les quatre amples finestres.

Ja he dit que l'edifici tenia un pis entresol, oi? Doncs allà hi vivia un matrimoni, ja granadet, d'allò més simpàtic. Ell, *mestre* Miquel tenia quelcom a veure amb les instal·lacions de l'Aviació —unes altes torres metàl·liques, i unes *gonios*— erigides darrera el Santuari, acarades a son Sant Joan. Ella, *madò* Maria, era l'estampa de la mestressa de casa, i feia uns fabulosos cafès matinals, forts, dolços i calents, als quals vaig ser-hi a tems a venir, ben sovint convidat.

I heus ací que ara, un tercer personatge mereixerà una atenció especial.

Si el fictici Robinson Crusoe es va veure afavorit amb la presència de l'indígena *Dijous* —*Divendres* segons quins traductors—, jo també, que em sentia un xic com a heroi robinsonià, vaig fer la trobada d'un company —mai un servent— d'aquells que hom diu que no tenen preu.

En Tomeu —apòcope de Bartomeu— era el vigilant d'ICONA al puig de Randa, i això vol dir que la seva feina era la de fer la ronda, ull viu a qualsevol indici de foc. Era fill de Porreres, un poblet que es veia de dalt estant, però ara, ja casat i amb un nin de deu anys, vivia a Lluçmajor. Al matí en venia, i a l'horabaixa en tornava, cavaller d'un ciclomotor petaner. Més aviat prim, baixet, sempre vestit, malgrat la calor, amb pantalons llargs i pulcra camisa amb butxaques, una gorra americana de llarga visera, els binocles al coll i el walkie-talkie al muscle, aquest era, a grans trets, la seva figura.

En vaig tenir molta de sort d'ell! Hom diu allò del *primum vivere...* per significar que els problemes de l'estómac són peremptoris; en Tomeu me'ls solucionà tot fent-me el subministrament de queviures del del supermercat del poble. També em serví la seva adreça per rebre la correspondència de casa i feia de carter de la meva cap a Barcelona. Allí dalt, això que sembla tan senzill del correu, creava força maldecaps.

També hom diu allò de *No solament de pa...* i en aital aspecte, de la seva experiència, que no m'escatimava, en vaig treure molt de profit; vaig fer un curs intensiu i extensiu del mallorquí rural; vaig aprendre els noms i a identificar herbes i herbetes, ocells i bestioles. També com a veterà que era, em va posar al corrent d'algunes interioritats d'ICONA, que sempre

va bé de saber qui és qui, com sol dir-se. Si ell va aprendre quelcom de mi, no ho sé pas, però m'agrada pensar que sí.

*** **

Potser, sense voler, he donat la impressió que la feina d'ICONA representava una mena de canongia, com un no fer res bucòlic. Cert és que hi havia hores i hores somnolentes, qual la principal ocupació era obrir i tancar persianes per gaudir del màxim d'ombra i captar el més lleuger buf de la brisa; passàvem llista, comprovàvem que tots els vigilants fossin al seu lloc... i esperàvem. Entremig, alguna escadussera trucada de servei...

Però vet ací que algun dels vigilants, que hom podia creure ben ensonyat, de cop i volta veia un filet de fum ací o allà, i tot el conjunt es disparava. Solia ocórrer que l'alarma resultés en va —tan de bo!— i tot tornava aviat a la calma. Si malauradament era certa, calia alertar *Jefatura* que disposés la sortida de la brigada de bombers més propera, mantenir-hi la comunicació, seguir les incidències, donar i transmetre instruccions. I com que tot això passava per *Randa-Caseta*, jo anava allò que se'n diu de corcoll fins que tot restava dominat i apagat, fos qüestió d'unes hores... o de dies. A vegades, segons la configuració del terreny o la importància de l'incendi, calia l'arriscada intervenció dels hidroavions *Canadair* —que identificàvem per *foca* seguit d'un ordinal— que recollien tones d'aigua de la mar, sense aturar-se, en vol rasant i les escapaven després damunt les flames. No em reca dir que quan s'enlairaven els aparells i jo mantenia la comunicació amb els seus *ràdios*, els homes vull dir, a vegades amb més d'un alhora, em sentia envaït per l'orgull de la meva comessa. Tanmateix, no crec que per això se'm pugui titllar de vanitós.

*** **

Des del puig de Randa, les matinades eren senzillament meravelloses. Jo m'espavilava per gaudir d'una hora lliure abans de la primera trucada

de *Jefatura*. Aleshores, vaguejava per l'estreta llenca emboscada, ran del cingle, a l'aguait dels animalets que ja es deixondien. Amb silenci pacient sorprenia els furtius moviments de la rata cellarda de peluda cua, que sembla que porti una màscara negra damunt la carona. També em divertia tot fent soroll per espantar els conillets del bosc que en fugir, mostraven els darreres blancs com una tofa de cotó fluix. Ara i adés, alguna perdiu emprenia l'estrepitosa volada ran dels matolls i enlaire, els coloms roquers de la balma de Gràcia, que havien estat els primers en rebre el sol, traçaven cercles ideals.

Altres matins, cercava un racó retirat, m'asseia i *feia dits* a la flauta dolça, tot embadalint-me amb els canviants de colors de la llum al puig Major, allà lluny,

Tots els passeigs, però, restaven limitats a l'extrem del massís que mira sobre sa Maria. Aquell era, és millor dit, el més abrupte i l'estimball de les parets calcàries salta en l'indret un grapat de metres verticals, potser un centenar, damunt els pins més enlairats del bosc inferior. El pendent segueix després avall, de primer escabrós i després s'assuauja de mica en mica, tot fent graonada d'esqueixs rocosos fins al pla. Aquell lloc era el que més em plaïa. Hi havia localitzat una roca encastada i sobresortint com una trona abocada al buit i que, des de dalt no era visible de tant amagada pel càrritx. D'allà estant, amb els binocles, escorcollava a gratcient tots els relleus i anfractuositats de la cinglera.

Així vaig descobrir el niu. Era ben arrecerat, a la paret oposada a la fonda fenedura que ens separava, infranquejable; en una estreta cornisa i sota un sortint de roca, com una teuladeta, que el protegia de les maltempsades; el lloc ideal per acomboiar els menuts. Eren tres polls, jo els distingia bé, patètics de tan lletjos, eriçats dels canons de les futures plomes i els becs tothora badats per reclamar la teca. Ben segur que eren de l'espècie dels rapinyaires, però de quins? Tant petits tots són semblats. Em tragué de dubtes l'arribada dels pares. Vaig veure que eren una parella de xoriguers, o xorics si millor us plau, i mentre la femella, evidentment, va anar de dret al niu, el mascle s'enlairà més i s'immobilitzà en un punt de l'espai, tot fent *l'aleta* amb un moviment gairebé vibràtil. Aquesta tècnica de vol els permet d'estar a l'aguait de

les possibles preses: grossos insectes, moixons i fins i tot petits mamífers o rèptils. Ara l'observat era jo mateix: el cervellet de l'au maldava per desxifrar si aquella mena d'animalot enfilat al mur de roca — jo, era perillós o no ho era. L'instint el degué informar que no hi havia res a témer, prescindí de mi, i es llançà en vol picat a capturar una imprudent sargantana.

Se'm féu costum d'anar cada matí a veure els *meus* ocells. Val a dir que la mare no m'acceptà mai i, malfiada, no abandonava mai els polls quan jo era a la vora. Amb el mascle, ben al contrari, les relacions esdevingueren amistoses del tot. Jo l'afalagava amb algun tendrum de carn — quan jo en tenia! —, o alguna pelleringa; altres vegades amb retalls de la contna de cansalada i, si no tenia res més, un rosegó de pa sucacat de sobrassada. Ell, em feia una exhibició d'aleta i després baixava a cercar el present que li havia deixat a terra, cada dia més proper. Arribà a confiar-se tant, que ja no em calgué retirar-me i se m'acostava com qui diu a tocar. Podia contemplar-lo així a pleret: era un gaudi que no tenia pas preu.

Els xoriguers són aus de les més petites de la família dels falcònids, de plomatge marró-rogent, la cua barrada de negre i d'ales afuades. Els ulls són de color de l'ambre.

A còpia d'assaig, sempre amb l'ajut del reclam, vaig assolir de fer-li entendre una primària noció de conseqüència: va aprendre a identificar-me per un xiulet modulaciu —record dels meus temps d'escolta— al qual seguí l'obsequi de la llauminadura. Com que de llest n'era molt, acudia només de sentir el senyal, encara que fos de molt lluny. Ara, jo ja el considerava com a *l'amic xoriguer*.

*** **

Mitjan juliol, les coses tombaren a mal borràs. De temps ha que ens ho temíem perquè feia setmanes que no plovia; el cel apareixia cada matí intolerablement serè, i els camps eren ressecs com l'esca. Esclataren els incendis a ritme esfereïdor: sorgien focs als punts més allunyats l'un de l'altre: Artà, a tocar Palma, Sóller, Menorca... Els equips no donaven l'abast

i homes i vehicles feien curt; els *hidros* es rellevaven en vol sense interrupció, de sol a sol. I jo, a l'estació del puig de Randa, que era la cruïlla de totes les comunicacions del sistema! No caldrà dir doncs, que les estones de lleure havien esdevingut el record d'un bell somni, i prou.

Vuit dies va durar aquell, mai més ben dit, infern. Després minvà paulatinament i tornàrem a una relativa calma. Però ens havíem refiat massa aviat. El dia dinou, per ser ben exacte, sento per l'aparell la veu alarmada d'en Tomeu:

—Hi ha foc al puig de son Reus!

És un turó de forma cònica que forma part de la carena que acaba al puig de Randa. Ben a prop, doncs! Aviat veig arribar els primers vehicles: els bombers; les mànegues resulten inútils i les flames s'escampen més i més. Cal reclamar l'ajut dels *hidros* que, per motius que no sé, es troben incapacitats de venir. Què passa? En Tomeu ha marxat per ajudar els homes que treballen a baix. Estic sol a la cambra del terrat. Pel receptor m'avisen que les flames han creuat la carretera, improvisat tallafocs, i s'enfilen muntanya amunt. A baix, les brigades treballen per salvar el poblet de Randa. Surto a la terrassa i veig el mur de foc que s'acosta a tot córrer, alimentant-se d'ullastres i atzerolers; els pocs pins escadussers s'inflamen d'un sol cop, sobtadament, com una explosió. No hi ha res a fer, cal fugir per posar-se a estalvi. Baixo l'escala a corre-cuita per avisar mestre Miquel i madò Maria. Quan surten al defora, les flamarades penetren per la finestra de la cuina i el fum ho enfosqueix tot. Veig que els recull un jeep de la Guàrdia Civil que marxa avall. Durant una fracció de segon dubto de si cridar jo també, que se m'enduguin, però un forassenyat sentiment d'orgull m'impeideix de fer-ho. Em poso a córrer cap al Santuari, a cercar refugi dins les seves gruixudes parets i l'ample espai interior del petit enllosat. Hi ha uns dos-cents metre de distància, però les mates de vora de la carretera cremen furioses i de dant cau una pluja d'agulles de pi, fetes brases. Per sort, he tingut la pensada de xopar el polo amb aigua de la garrafa i embolicar-me'l tot cobrint boca i nas. Corro com un esperitat, com mai ho havia fet; els segons semblen triplicar-se o quadruplicar-se, què sé jo! Quan entro al pati del Santuari, sense alè quasi, haig de llençar el polo a terra i apagar-lo a cops de peu, que començava a encendre's!

Just aleshores, m'adono que m'he socarrimat la cama esquerra. Amb el walkie-talkie truco a *Jefatura* i els informo que estic sa i estalvi. Em diuen que en Tomeu està bé i que mestre Miquel i madò Maria han arribat a Algaida, sense novetat. Lloat sia Déu!

I vet ací que, de cop i volta, m'acut un angoixós interrogant: I els meus xoriguers?

*** **

Unes hores més després tot ja era passat. Dues passades dels hidros — que al capdavall havien arribat — foren resolutives. Calia tornar a l'emissora a comprovar què hi havia ocorregut. Els mateixos dos-cents metres d'abans havien recobrat la mida normal, però damunt de la carretera hi ensopegava els petits cadàvers d'una munió d'animalons, ratolins, llorigons, fins i tot algun teuladí, víctimes d'asfixia quan maldaven per fugir. A banda i banda tot apareixia carbonitzat, havien desaparegut els colors, tot era negre llevat de la grisor de les cendres que cobrien el sòl, voleiadisses al més lleu buf del vent.

La caseta s'havia escapat força bé; s'havien cremat finestrans i portes, també les dues cadires tronades, però la taula i els aparells no havien sofert dany greu, si no comptàvem algun socarrim ací i allà. El foc és així de capriciós.

Entre unes coses i altres, fins dos dies després no em va ser possible anar a l'esperó del nord-est. Aquella zona no era gens afectada. El niu era al lloc de sempre, els polls em semblaren crescuts d'allò més i la parella dels xoriguers voleiaven tot fent cercles, com esverats de tanta presa immòbil que no semblava fer res per escapolar-se.

A finals de mes, vull dir setembre, finia el meu contracte. Amb les presses de darrera hora, el traspàs de l'emissora al nou *radio* i altres menudes qüestions, com passar comptes amb els bons frares, no vaig tenir temps d'acomiar-me dels meus amics alats. Quan marxava cap avall, amb el cotxe de *Jefatura*, era de bon matí i encara vaig poder veure el mascle, tot fent l'aleta, com suspès allí dalt del cel. Després, com sempre, va llençar-se en picat... Adéu!

Havien de passar tres anys abans que no tornés a posar els peus a Mallorca; aquesta vegada hi anava com a turista, amb la meua dona que no hi havia esta mai. Fèiem el viatge de nuvis trenta anys després, però tot això és una altra història que ací no fa al cas. S'esqueien les darreries de l'octubre, mitja tardor. Així doncs, el matí que l'autobús em deixà a Algaida, fresquejava i era de bon caminar. La meua escapada solitària —la meua dona s'havia quedat a Palma a tafanejar botigues— començava bé.

Vaig encetar el camí per Castelltix i Albenya, i tot seguit m'enfilava per la drecera que puja al Santuari de Cura. Quan hom hi arriba per aquell inusual costat, el bar restaurant és la primera dependència que s'hi torba; també fou el meu primer desencís. Evidentment, havia canviat d'arrendataris i al taulell em rebé una senyora d'aire avorrit, que parlava un castellà defectuós, d'accent estranger. D'en Pep, l'eixerit al·lot que m'atenia abans, ni el rastre; és clar que devia estar fent el servei militar, que l'edat ja lligava.

La següent visita fou al convent. L'antic prior, el *padre* Huerta havia tornat a Mèxic, segons que m'informà un desconegut porter. Dels seminaristes de tres anys enrera, no en restava cap ni un.

Després només vaig trobar portes tancades: l'església, la botiga dels records, l'hospederia... arreu em rebia el silenci més desencoratjador.

Vaig sortir al defora i, carretera enllà, els dos-cents metres famosos em dugueren a la caseta. Cert que l'havien pintada de nou, aparentment restaurada del tot, però també restava deserta i closa. Vaig fer un càlcul mental: mestre Miquel ja s'hauria jubilat ara, amb la seva muller, viurien al seu pis de Palma. I d'en Tomeu, què se n'havia fet?

M'envaí un sentiment de trista frustració, com si jo fos, i de fer ho era, un desconegut en un país estrany que no m'acceptava. Només podria fer que entornar-me'n a d'on venia. Vaig decidir de fer-ho tot baixant per Lluçmajor.

Potser l'única nota agradable que havia trobat allà dalt, era la verdor esperançadora que rebrotava enmig de l'antiga desolació de la zona cremada. La vida hi tornava.

Sóc a la vora del cingle, on comença la drecera que baixa per sant Honorat. Consirós, em giro encara per fer una darrera ullada de comiat a la muntanya... Què és allò? Ben enlaire, immòbil en el cel, un ocell fa l'aleta. I si fos... provaré de xiular la vella contrasenya, però vet ací que, amb prou feines he plegat els llavis per emetre-la, l'any se'n ve disparada cap on jo estic, com uns sageta, alhora que amolla el seu xiulet ronc, tan característic. És ell! El xoriguer, el meu vell amic d'aquell estiu! Si sembla que en fa de temps!

Arriba al meu costat, es posa sobre un greny de roques i em guaita amb els ulls ambarins.

Buido la bossa de costat i escampo per terra el contingut de les engrunes dels entrepans que hi duia: pernil, ou dur, formatge... Em sento pres d'una exaltant sensació: la vella amistat, tan natural i senzilla, s'ha revifat com l'herbei que he vist allà dalt. Amb un posat un xic avergonyit, m'eixugo la humitat dels ulls... Ai, Pep! Ets un romàntic sense remei!

I vet ací que m'acut al pensament un conte, llegit i rellegit, d'un autor admirat. De fet, és la paràfrasi d'un episodi de l'*Odissea*, quan Odisseus-Ulisses retorna a Ítaca, després de catorze anys de ser-ne fora, i es troba desencisat que ningú no el recorda ni el coneix; només Argos, aquell gos, vell company de tantes caceres del senglar, se li acosta festós a donar-li la benvinguda: un ca insignificant als ulls de la gent.

Jo també he esta absent, no pas tant de temps com el grec, i en retornar, també, com ell, he tasta l'amarguesa del desconeixement dels homes, i m'he sentit ignorat a la terra que estimo. I només un ocell, un rapinyaire que molts bescanten, ha servat el record dins un cor primitiu i minúscul.

I ara i ací, em cal donar les gràcies a tos els déus de l'Olimp perquè, com is jo fos un heroi homèric, també vaig gaudir de la gràcia immesurable de retrobar el meu Argos.

El Masnou, hivern de 2000.

